

LIETUVOS RESPUBLIKOS SPECIALIŲJŲ TYRIMŲ TARNYBOS ANTIKORUPCINIO VERTINIMO IŠVADOS ĮGYVENDINIMO PAŽYMA

<i>STT pastabos ir pasiūlymai¹</i>		<i>Informacija apie pastabų ir pasiūlymų įgyvendinimą²</i>	<i>Specialiųjų tyrimų tarnybos vertinimas³</i>
Kritinės antikorupcinės pastabos ir pasiūlymai	<p>Išanalizavus Projekto nuostatas, nustatyta, kad jomis būtų sudaromos sąlygos paramą teikti ar ją gauti tam tikrų interesų, be kita ko, galimai – ir politinių, siekiantiems subjektams.</p> <p>1.1. Projekto 28 straipsnio 17 dalyje siūloma įtvirtinti, kad Fondo lėšų šaltiniai būtų: 1) valstybės biudžeto asignavimai; 2) juridinių ar fizinių asmenų dovanotos lėšos; 3) kitos teisėtai įgytos lėšos.</p> <p>Projekto nuostatos neatskleidžia „dovanojamų lėšų“ sąvokos turinio ir apimtį (pavyzdžiui, ar ji tapati Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatyme įtvirtintai paramos sąvokai), taip pat išsamiau nedetalizuoja galimų apribojimų dovanojamų lėšų teikėjams siekiant užtikrinti Fondo priimamų sprendimų nešališkumą ir skaidrumą (pavyzdžiui, galimybės gauti dovanojamų lėšų iš visuomenės informavimo priemonių (jų savininkų, valdytojų), pretenduojančių į Fondo skirstomą valstybės paramą, politinių organizacijų įsteigtų visuomenės informavimo priemonių ar analitinių centrų, pan.).</p> <p>Paminėtina ir tai, kad Projekto nuostatos neatskleidžia</p>	<p>Atsižvelgta iš dalies.</p> <p>Pažymėtina, kad atskaitomybės už Medijų rėmimo fondui (šiuo metu veikia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas – <i>past.</i>) <i>dovanotas lėšas</i> klausimas yra (tik) teorinis. Tikėtina, kad praktikoje tai nesukeltų STT išvadoje išvardytų rizikų.</p> <p>Iki šiol Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondui nebuvo dovanojama lėšų, todėl, tikėtina, kad lėšos nebus dovanojamos ir Medijų rėmimo fondui (toliau – Fondas). Dar mažiau tikėtina, kad lėšas Fondui dovanotų viešosios informacijos rengėjai (skleidėjai), nes būtent jie yra Fondo naudos (paramos) gavėjai, pretenduojantys į Fondo administruojamą valstybės paramą. Tačiau net ir tuo atveju, jei lėšos būtų dovanojamos Fondui, jos galėtų būti naudojamos tik Visuomenės informavimo įstatyme (toliau – VIĮ) numatytiems Fondo tikslams ir funkcijoms vykdyti ir tik Fondo tarybos sprendimu. Be to, dovanotų lėšų apskaita ir bet kokia finansinė</p>	

¹ Pildo subjektas, kuriam adresuota STT antikorupcinio vertinimo išvada.

² Pildo subjektas, kuriam adresuota STT antikorupcinio vertinimo išvada.

³ Pildo STT.

<p>dovanojamų lėšų apskaitos, administravimo, panaudojimo tikslų aspektų. Analogiškai neaiškumų kyla dėl kitų teisėtai įgytų lėšų sąvokos turinio ir apimties, jų administravimo tvarkos. Nei Projekte, nei galiojančios redakcijos Įstatyme nėra numatyta atskaitomybės už Fondo gautas dovanotas lėšas bei duomenų apie jų dydžius bei lėšų dovanotojus viešinimo, kas glaudžiai susiję ir su Projektu siekiamais tikslais. Pavyzdžiui, Įstatymo 24 straipsnio 1 dalies 14 punkto c) papunktyje numatyta tik, kad Viešosios informacijos rengėjų ir skleidėjų informacinėje sistemoje (toliau – VIRSIS) turi būti pateikiami, o jiems pasikeitus, atnaujinami duomenys apie viešosios informacijos rengėjų ir (ar) skleidėjų, kurie yra juridiniai asmenys, gautą paramą ir jos šaltinį. Išanalizavus aukščiau pateiktas nuostatas akcentuotina, kad:</p> <p>1.1.1. Įstatymas numato tik duomenų apie viešosios informacijos rengėjų ir (ar) skleidėjų gautą paramą registravimą VIRSIS bei skelbimą – Fondui nenumatoma prievolės viešinti detalią informaciją apie gautas dovanotas ar kitas lėšas bei jų teikėjus;</p> <p>1.1.2. fizinių asmenų suteiktą paramą numatyta viešinti visais atvejais, tačiau juridinių asmenų suteikta parama registruotina ir viešintina tik tais atvejais, jeigu per vienus kalendorinius metus jo suteiktos paramos suma viršija 10 bazinių socialinių išmokų dydį;</p> <p>1.1.3. Pažymėtina, kad VIRSIS iki šiol nebaigta kurti, todėl nėra aišku, kaip administruojami ir kokia tvarka viešinami duomenys apie paramos viešosios informacijos rengėjams ir skleidėjams suteiktą paramą, taip pat – apie dabartinio Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondo gaunamas dovanotas lėšas, nes tokia galimybė įtvirtinta ir aktualios redakcijos Įstatyme.</p>	<p>atskaitomybė būtų vykdoma pagal teisės aktuose nustatytus reikalavimus.</p> <p>Nagrinėjamu atveju ne visai tiksliai remiamasi VII 24 straipsnio 1 dalies 14 punkto c) papunkčio nuostatomis dėl viešosios informacijos rengėjų ir (ar) skleidėjų gautos paramos, kurios duomenys bus teikiami per VIRSIS. Be kita ko, šios paramos samprata yra atskleista Labdaros ir paramos įstatyme, kurio sąvokos naudojamos VII, tuo tarpu Fondo skirtas finansavimas laikytinas <i>valstybės parama</i> (valstybės pagalba), kuri apskaitoma pagal kitų teisės aktų reikalavimus, o jos duomenys viešai skelbiami <i>Suteiktos valstybės pagalbos ir nereikšmingos (de minimis) pagalbos registre</i> (KOTIS; šiuo metu nėra realizuota technologinių duomenų sąsajų tarp VIRSIS ir KOTIS – <i>past.</i>). Tikslintina ir aplinkybė apie VIRSIS viešintinus viešosios informacijos rengėjų ir skleidėjų gautos paramos duomenis: jie bus viešinami, jei parama iš to paties paramos teikėjo per kalendorinius metus viršys 10 BSI, nežiūrint į tai, ar šios paramos teikėjas yra fizinis, ar juridinis asmuo.</p> <p>Manytina, kad STT įžvelgiamą riziką taip pat padės spręsti VII projektu keičiamo VII 28 straipsnio 20 dalis, kurioje siūloma nustatyti, kad Fondo vidaus auditą ne rečiau kaip kartą per 3 metus atlieka Vyriausybės įgaliotos institucijos centralizuoto vidaus audito tarnyba, o valstybinį (finansinį ir veiklos) auditą ne rečiau kaip kartą per 5 metus atlieka Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė.</p>
---	--

<p>1.2. Atkreiptinas dėmesys, kad Politinių organizacijų įstatymo 15 straipsnio 2 dalies nuostatos, numatančios, kad politinės organizacijos (politinės partijos arba politiniai komitetai) turi teisę steigti visuomenės informavimo priemones ir jomis naudotis, iš esmės prieštarauja aktualios redakcijos Įstatymo 22 straipsnio 8 dalies 4 punkte įtvirtintam draudimui politinėms partijoms būti viešosios informacijos rengėjais ir (ar) jų dalyviais ar įgaliojimo pagrindu jas valdyti. Pažymėtina ir tai, kad į Fondo skirstomos paramos gavėjų sąrašą galimai patektų ir politinių organizacijų įsteigti analitiniai centrai, turintys teisę verstis leidybos ar kultūrinių renginių organizavimo veikla ir kuriems, be kita ko, priimto, bet Lietuvos Respublikos Prezidento nepasirašyto Politinių organizacijų įstatymo nuostatomis keliami ir visuomenės informavimo priemonėms priskirtini uždaviniai vykdyti analitinę, tiriamąją, šviečiamąją veiklą (Politinių organizacijų įstatymo 2 straipsnio 2 dalis).</p> <p>Tačiau Įstatymo 22 straipsnio 11 dalies 1 punkte įtvirtinta, kad viešosios informacijos rengėjai ir (ar) skleidėjai, skleisdami informaciją visuomenei, neturi iškraipyti teisingos, nešališkos informacijos bei nuomonių ir panaudoti tai savanaudiškiems tikslams. Viešoji informacija yra nesuderinama su žurnalistinėmis kampanijomis, rengiamomis pagal išankstinius nusistatymus ar tenkinant grupinius, politinius interesus. Todėl aukščiau aptarta situacija vertintina kaip ydinga antikorpucinių požiūriu ir galimai neužtikrintų skaidraus ir racionalaus valstybės paramos lėšų panaudojimo. Atsižvelgdami į tai, kas išdėstyta, siūlome svarstyti galimybę tobulinti Projekto nuostatas, detalizuojant aukščiau minėtus aspektus, susijusius su dovanotų lėšų ir / ar gaunamos paramos teikimu, apribojimais, šių lėšų administravimu bei duomenų apie jas viešinimu.</p>	<p>Pažymėtina, kad bet kurių Fondo lėšų – dovanotų ar kitais būdais gautų – skyrimas politinės agitacijos ar kitais panašiais tikslais prieštarautų Fondo misijai (žr. VII projektu keičiamo VII 28 straipsnio 1 dalį). Kita vertus, politinės partijos pagal VII 22 straipsnio 8 dalies 4 punktą (kaip pažymėta ir STT išvadoje) negali būti viešosios informacijos rengėjais ir (ar) jų dalyviais, taip pat negali įgaliojimo pagrindu jų valdyti. Todėl politinių organizacijų projektai, nežiūrint Politinių organizacijų įstatymo nuostatų, nesuderintų su VII, niekaip negalės būti finansuojami per Fondą.</p> <p>Tačiau siekiant panaikinti net ir teorinę galimybę per Fondą įgyvendinti politinio pobūdžio tikslus ar idėjas, VII projekte numatyti papildomi saugikliai, pagal kuriuos (1) politinėms organizacijoms jų įsteigtiems ar valdomiems juridiniams asmenims nebūtų leista dovanoti lėšų Fondui (žr. VII projektu keičiamo VII 28 straipsnio 15 dalį);</p> <p>(2) Fondas atitinkamai negalėtų remti politinių organizacijų, jų įsteigtų ar valdomų juridinių asmenų projektų, taip pat projektų, kurių turinys tenkina politinių organizacijų politinius interesus, išreiškia jų politines nuostatas ir (ar) valią (žr. VII projektu keičiamo VII 28 straipsnio 17 dalį);</p> <p>(3) numatyta, kad Fondo vidaus auditą ne rečiau kaip kartą per 3 metus atlieka Vyriausybės įgaliotos institucijos centralizuoto vidaus audito tarnyba, valstybinį (finansinį ir veiklos) auditą atlieka ne rečiau kaip kartą per 5 metus atlieka Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė.</p>	
---	---	--

	Atsižvelgiant į tai, taip pat – į Projektu keliamus tikslus bei siekį, kad valstybės parama nebūtų politizuota, siūlome tikslinti Projekto nuostatas detalizuojant galimų valstybės paramos gavėjų sąrašą, pašalinant galimybę valstybės finansavimą gauti politinių ar kitokių tam tikrai interesų grupei naudingų tikslų siekiantiems informacijos rengėjams ir / ar skleidėjams.		
Kitos antikorupcinės pastabos ir pasiūlymai	<p>2.1. <...> Pažymėtina, kad Projekte nėra detalizuota, kokiais kriterijais remiantis būtų vertinamas ir pamatuojamas skleidžiamos informacijos reikšmingumas valstybei ar socialiai reikšmingos informacijos prieinamumas visuomenėje – pavyzdžiui, ar būtų finansuojami interneto portalų analitiniai žurnalistiniai tyrimai, visuomenei prieinami tik už papildomą mokestį, kas neužtikrina informacijos prieinamumo visiems vartotojams, kuriems ji aktuali; ar reikšmingu valstybei ir visuomenei kultūriniu projektu būtų laikomas straipsnių ciklas kultūros leidinyje, pasirodančiame dukart metuose, arba vieno asmens nereguliariai kuriamame tinklaraštyje, žinomame ribotam asmenų skaičiui, nes Projektu nenustatomi reikalavimai nei finansuojamo projekto periodiškumui, spaudos leidinio prenumeratorių ar unikalių interneto tinklapio lankytojų skaičiui, informacijos prieigos galimybėms ar pasiekiamumui, pan.</p> <p>Projekto 28 straipsnio 19 dalyje siūloma įtvirtinti, kad Fondo veiklai skiriamo valstybės finansavimo pagal šio straipsnio 18 dalyje numatytas programas paskirstymas, reikalavimai projektams ir jų paraiškoms, taip pat kitos valstybės paramos teikimo sąlygos nustatomi Fondo finansuojamų projektų teikimo gairėse, kurias rengtų darbo grupė, sudaryta iš Fondo tarybos ir Vyriausybės įgaliotos institucijos atstovų, tvirtinama Vyriausybės arba jos pavedimu įgaliotos institucijos.</p> <p>Specialiųjų tyrimų tarnybos vertinimu, teisinis</p>	<p>Neatsižvelgta.</p> <p>VII projektu keičiamo VII 28 straipsnio 16 dalyje (prieš tai – 19 dalis) numatyta, kad Fondo veiklai skiriamo valstybės finansavimo pagal šio straipsnio 15 dalyje numatytas programas paskirstymas, viešųjų konkursų tvarka, reikalavimai projektams, jų paraiškoms ir įgyvendinimui, taip pat kitos valstybės paramos administravimo ir teikimo sąlygos nustatomos <i>Fondo finansuojamų projektų teikimo taisyklėse</i>. Būtent šiame poįstatyminiame teisės akte bus nustatyti reikalavimai projektams ir jų paraiškoms, tarp jų ir kitos sąlygos visuomenės informavimo priemonėms, kuriose minėti projektai bus įgyvendinami.</p> <p>Būtina atkreipti dėmesį, kad medijų aplinka, vartotojų įpročiai (žr. Aiškinamojo rašto 1.1 papunktį) sparčiai kinta ir tai yra viena iš svarbių priežasčių, kodėl reikalingas esamo medijų rėmimo modelio atnaujinimas.</p> <p>Be kita ko, atsižvelgiant į Vidaus reikalų ministerijos ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabas ir pasiūlymus, dalis VII projektu keičiamo VII 28 straipsnio nuostatų nėra įstatymo reguliavimo dalykas, todėl perkeltinos į poįstatyminius teisės aktus.</p>	

<p>reglamentavimas, susijęs su valstybės lėšų paskirstymu, kaip ir esminiai reikalavimai bei kriterijai valstybės paramos gavėjams, laikantis teisės aktų hierarchijos principo, turėtų būti įtvirtinti Įstatyme, o ne žemesnės galios teisės akte. <...></p> <p>Siekdami teisinio reguliavimo išsamumo, nuoseklumo, nedviprasmiškumo, valstybės lėšų skirstymo bei panaudojimo racionalumo, skaidrumo ir atsparumo korupcijai, siūlome svarstyti galimybę potencialiems paramos gavėjams ir jų kuriamiems informaciniams ar kultūriniais produktams taikytinus esminius reikalavimus nustatyti Projekte, taip pat tikslinti (konkretizuoti) juos rengiant poįstatyminį teisės aktą.</p>		
<p>2.2. Projekto 28 straipsnio 7 dalyje siūloma įtvirtinti tam tikrus apribojimus Fondo tarybos nariams, tačiau atkreiptinas dėmesys, kad Projekto nuostatos nenumato apribojimų Fondo tarybos nariais būti į paramą pretenduojančių visuomenės informavimo priemonių savininkams, dalininkams, vadovams. Analogiška pastaba taikytina ir Projekto 28 straipsnio 12 dalies nuostatomis, numatančioms, kad Fondo ekspertais, be kita ko, negali būti žurnalistų, pretenduojančių gauti stipendijas ar lėšas tyrimams, darbdavio atstovai, tačiau patiems darbdaviams – visuomenės informavimo priemonės / viešosios informacijos rengėjo ir (ar) skleidėjo vadovams, savininkams, dalininkams tokio ribojimo nenumatyta.</p> <p>Be to, Projekto nuostatos eliminuoja galiojančiame teisiniame reguliavime įtvirtintą apribojimą ekspertais būti kultūros ir meno organizacijų vadovams, pavaduotojams, jų įsteigtų įstaigų vadovams – neaišku, dėl kokių priežasčių, nes šis ribojimas tebėra aktualus tuo aspektu, kad kultūros projektai yra tarp Fondo skirstomo finansavimo prioritetų (Projekto 28 straipsnio 18 dalies 1 punktas).</p>	<p>Atsižvelgta iš dalies.</p> <p>Kadangi viešosios informacijos rengėjų ir (ar) skleidėjų ir juos valdančių juridinių asmenų teisinių formų įvairovė yra didelė, o jų nuosavybės struktūroje gali būti ne vienos eilės dalyviai, manytina, kad draudimas viešosios informacijos rengėjų ir (ar) skleidėjų dalyviams būti Fondo tarybos nariais, ekspertais gali stipriai apriboti šias pareigas einančių asmenų atranką. Šiais ir kitais nenumatytais atvejais turėtų būti taikomas nusišalinimo institutas.</p> <p>Dėl panašių priežasčių ir neapibrėžtos rizikos VII projekte atsisakyta šiuo metu Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondo veikloje galiojančio apribojimo ekspertais būti kultūros ir meno organizacijų vadovams, pavaduotojams, šių organizacijų įsteigtų įstaigų vadovams.</p> <p>Atsižvelgiant į pastabą, apribojimai būti Fondo tarybos nariais ir ekspertais numatyti <i>viešosios informacijos rengėjų ir (ar) skleidėjų vadovams, valdymo organų nariams.</i></p>	

<p>Atsižvelgdami į tai, kas išdėstyta, siekdami priimamų sprendimų dėl paramos skirstymo skaidrumo, siūlome įtvirtinti Projekte papildomus nešališkumo apribojimus Fondo tarybos nariams bei ekspertams, taip pat kaip papildomą saugiklį numatyti teikiamų vertinti paraiškų nuasmeninimą, suteikiant joms atsitiktiniu būdu parenkamą kodą ar taikant kitas priemones, mažinančias projektų teikėjų identifikavimo galimybes.</p>		
<p>2.3. Projekto 28 straipsnio 12 dalyje, be kita ko, siūloma įtvirtinti, kad sprendimus dėl lėšų skyrimo Fondo taryba priima tik įvertinusi ekspertų išvadas. Tais atvejais, kai Fondo taryba neatsižvelgia į ekspertų išvadas, Fondo tarybos sprendimas ir jo pagrindimas išdėstomi Fondo tarybos posėdžio protokole.</p> <p>Projekte nėra detalizuota sprendimo dėl paraiškų finansavimo priėmimo procedūra, atsakomybių paskirstymo aspektai, kriterijai ir sąlygos, kurioms esant finansavimas neskirtinas, priežastys, dėl kurių Fondo taryba gali neatsižvelgti į ekspertų išvadą dėl projekto tinkamumo finansuoti ir toliau einančių procedūrų – ar tokiais atvejais paraiška būtų pervertinama pakartotinai pakeitus ekspertus ar skyrus papildomą ekspertą, ar projektas nebūtų finansuojamas visai, ar prašoma finansavimo suma būtų sumažinama, ar būtų priimami dar kitokie sprendimai.</p> <p>Specialiųjų tyrimų tarnybos vertinimu, pareiškėjų teises ir pareigas reglamentuojantys aspektai turėtų būti nustatyti aukščiausios galios teisės akte, šiuo atveju – Įstatyme. Todėl, siekdami teisinio reguliavimo nuoseklumo, vienareikšmiškumo bei skaidrumo, siūlome svarstyti galimybę atitinkamai patobulinti Projekto 28 straipsnio 12 dalies nuostatas numatant esminius tokių sprendimų priėmimo aspektus.</p>	<p>Neatsižvelgta.</p> <p>VII projekto rengėjų nuomone, taip pat atsižvelgiant į Vidaus reikalų ministerijos bei Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabas, projektų teikėjų (pareiškėjų) teises ir pareigas reglamentuojantys aspektai, kiti projektų teikimą reglamentuojantys procedūriniai reikalavimai turėtų būti nustatyti ne VII, bet poįstatyminiame teisės akte – <i>Fondo finansuojamų projektų teikimo taisyklėse</i>.</p> <p>Kaip jau minėta, kadangi medijų aplinka nėra stabili ir sparčiai kinta (žr. Aiškinamojo rašto 1.1 papunktį); tai savo ruožtu gali koreguoti situaciją ir atitinkamus reikalavimus projektams, todėl juos įtvirtinti VII būtų itin netikslinga.</p>	

Kitos pastabos ir pasiūlymai	Nepateikta		
---------------------------------	------------	--	--
